

Sygn. akt III UK 147/19

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania S. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o umorzenie należności z tytułu składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 marca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 24 września 2018 r., oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 21 listopada 2017 r., zmieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z dnia 22 marca 2017 r. w sprawie umorzenia S. S. należności z tytułu składek określonych w tej decyzji.

W sprawie ustalono, że decyzją z dnia 11 września 2015 r., która to uprawomocniła się 30 października 2015 r. organ rentowy określił, według stanu na dzień wpływu wniosku, zaległości składkowe na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy z podaniem okresów i kwot, które to będą podlegać umorzeniu jednakże z tym zastrzeżeniem, iż warunkiem ich umorzenia konieczna jest spłata należności niepodlegających umorzeniu i

należności te należy uregulować w terminie do 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji.

Pismem z dnia 9 grudnia 2015 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. poinformował, że celem umorzenia zaległości składkowych podlegających umorzeniu na zasadach ustawy abolicyjnej wnioskodawca obowiązany jest do opłacenia, do dnia 30 października 2016 r., kosztów egzekucyjnych w wysokości 3.586,80 zł. W piśmie z dnia 23 września 2016 r. organ rentowy poinformował wnioskodawcę o zasadach umorzenia, wskazując także, że informację o kwocie należności niepodlegających umorzeniu wnioskodawca otrzyma w Oddziale ZUS ze wskazaniem indywidualnie osoby, która udzieli informacji.

Wnioskodawca w październiku 2016 r. chciał opłacić opłatę egzekucyjną w urzędzie skarbowym, odesłano go jednak do ZUS, gdzie podpisał i opłacił układ ratalny. Następnie otrzymał pismo z informacją, że nie opłacił kwoty należnej urzędowi skarbowemu. W sprawie ustalono, że wnioskodawca nie został poinformowany, że poza kosztami egzekucyjnymi na rzecz Dyrektora Oddziału ZUS są jeszcze inne koszty – na rzecz urzędu skarbowego.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację dokonał dodatkowych ustaleń w sprawie, które doprowadziły do wniosku, że w decyzji organu rentowego z dnia 11 września 2015 r. nie zostały określone kwoty należności niepodlegających umorzeniu.

Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd Okręgowy szczegółowo przytoczył mające zastosowanie przepisy art. 1 ust. 1-12 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551 dalej także jako ustawa abolicyjna). Decyzja, wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy, musi składać się z dwu koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 tej ustawy, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu oraz określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. W konsekwencji, decyzja wydana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy bez określenia kwot należności niepodlegających umorzeniu, o których mowa w art. 1 ust. 10 ustawy, dotknięta jest brakiem, który nie może być naprawiony inaczej niż przez ponowne rozpoznanie sprawy przed

organem rentowym. Sąd Apelacyjny uznał, że występujący z wnioskiem o umorzenie należności powinien nie tylko wiedzieć, jakie kwoty należności - według wyliczeń organu rentowego - podlegają umorzeniu, ale także jakie przypadają do zapłaty oraz mieć możliwość ich zakwestionowania w odwołaniu wniesionym od decyzji określającej warunki umorzenia (art. 1 ust. 16 ustawy abolicyjnej). W niniejszej sprawie mimo braków decyzji określającej warunki umorzenia wnioskodawca wykazał należytą staranność, aby jednak te warunki spełnić.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Skargę kasacyjną w imieniu organu rentowego wniósł pełnomocnik, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. W podstawach skargi wskazano na naruszenie przepisów prawa materialnego to jest: art. 1 ust. 1 w związku z art. 1 ust. 8, art. 1 ust. 13 pkt 1, 2 i art. 1 ust. 10 ustawy z dnia 09 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w odniesieniu do art. 1 ust. 13 pkt 1, 2, art. 1 ust. 8, art. 1 ust. 10 ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie spełnia przesłanek uzasadniających przyjęcie jej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć.

Procedura umarzania należności składkowych przewiduje dwa postępowania. Pierwsze dotyczy określenia warunków umorzenia, drugie toczy się w sprawie umorzenia należności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, że pierwsza decyzja organu rentowego, wskazującą, jakie należności (w sprawie według stanu na dzień 11 września 2015 r.) będą podlegały umorzeniu, powinna składać się z dwóch elementów. Jeden z nich dotyczy ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6 (należności z jakiego tytułu będą podlegały dobrodziejstwu ustawy). Drugi winien określić kwoty należności, które nie będą umarzane, a które powinny być spłacone w określonym terminie. Tymczasem jak wynika z ustaleń faktycznych dokonanych przez sądy oraz treści decyzji z dnia 11 września 2015 r., organ rentowy nie wskazał tych „nieumarzalnych” należności.

Warunki umorzenia są uściślone wystarczająco tylko wtedy, gdy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej należności zostaną podane w kwotach zalegających, niepodlegających umorzeniu, których spłacenia wymaga się przed wydaniem decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 października 2016 r., I UZ 18/16, Legalis nr 1564915; z dnia 14 lutego 2017 r., I UZ 58/16, OSNP 2018 nr 6, poz. 82; z dnia 4 lipca 2019 r., III UZP 4/19, Legalis nr 1974995; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2019 r., I UK 439/17, Legalis nr 1877735; z dnia 5 lutego 2019 r., III UK 38/18, Legalis nr 1872466). Dla porządku należy zauważyć stanowiska odmienne. Brak w decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy sprecyzowania kwoty należności niepodlegających umorzeniu nie jest przesłanką wydania decyzji z art. 1 ust. 13 ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2018 r., I UK 151/17, Legalis nr 1792099; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 września 2017 r., II UZ 49/17, Legalis

nr 1692591; z dnia 3 października 2017 r., II UZ 45/17, Legalis nr 1695674; z dnia 4 grudnia 2018 r., I UZ 39/18, Legalis nr 1852714). W końcu tej mierze wypowiedział się także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 listopada 2018 r., I UK 283/17 (LEX nr 2573986), oddalając skargę kasacyjną odwołującej się, zwracając jednak na koniec uwagę, że pozwany doręczył ubiegającej się o umorzenie pismo zawierające kwotę podlegającą zapłaceniu.

Skoro dla skorzystania przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność z dobrodziejstwa ustawy abolicyjnej jest spłacenie w terminie należności niepodlegających umorzeniu, to dla zrealizowania tego warunku trzeba zapewnić zainteresowanemu możliwość uzyskania z kompetentnego źródła wiedzy o wysokości tychże należności. W pierwszej kolejności należy uwypuklić, że relacja między płatnikiem składek a organem rentowym nie ma charakteru cywilnego. Stąd po stronie pozwanego istnieje szerszy (większy) pułap działania, niż tego można wymagać od strony stosunku obligacyjnego, zwłaszcza wtenczas, gdy postępowanie toczy się według ram administracyjnoprawnych. Krótko mówiąc, po stronie organu rentowego istnieje taki obowiązek rozpoznania wniosku o umorzenie składek, który pozwala faktycznie prowadzącemu działalność na uregulowanie określonych zobowiązań. By tak się stało, płatnik składek może oczekiwać od pozwanego minimalnego progu aktywności, która ułatwi skorzystanie z dobrodziejstw ustawy abolicyjnej. Wszelkie wątpliwości w brzmieniu przepisów, wzajemnych obowiązków, nie mogą stanowić pułapki w odniesieniu do ubiegającego się o umorzenie należności, gdyż w przeciwnym wypadku dane dobrodziejstwo byłoby iluzoryczne.

W rezultacie, gdy w decyzji warunkowej nie określono kwot zadłużenia nieobjętego abolicją, odsyłając w tym zakresie do informacji, o które adresat decyzji powinien zwrócić się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a wnioskodawca działając w zaufaniu do organu rentowego i uzyskanych - zgodnie z udzielonym mu pouczeniem - informacji spłacił w terminie wszystkie wskazane mu kwoty należności niepodlegających umorzeniu, nie można obciążać go negatywnymi skutkami niezapłacenia kwoty zadłużenia, o której nie został w porę poinformowany, mimo że dochował należytej staranności by spełnić ustawowy warunek zastosowania instytucji abolicji. Takie zachowanie organu rentowego narusza

wspominane zasady wynikające z art. 8 k.p.a. i art. 9 k.p.a. (zob. w tej kwestii wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2019 r., III UK 45/18, OSNP 2019 nr 10, poz. 125). Chodzi zatem o obowiązek informowania strony o okolicznościach prawnych, mogących mieć wpływ na ustalenie jej praw i obowiązków.

Oceny tej nie zmienia fakt, że w sprawie z odwołania od decyzji odmawiającej umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek nie podlega badaniu prawidłowość decyzji z art. 1 ust. 8 tej ustawy ustalającej warunki umorzenia tych należności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2019 r., III UK 1/18, Legalis nr 1865986), gdyż w tym wypadku nie chodzi o kontestowanie wysokości kwot podlegających umorzeniu, warunków temporalnych do umorzenia należności, lecz rzecz dotyczy zaniechania organu rentowego w postaci niewskazania należności niepodlegających umorzeniu. Z tego warunku można wyjątkowo zwolnić pozwanego, lecz tylko wówczas, gdy zostanie ustalone, że podmiot ubiegający się o umorzenie składek ma wiedzę odnośnie do wysokości kwot należności niepodlegających umorzeniu, co z kolei przedkłada się na faktyczne działania organu rentowego, który w procesie może ów element wykazać w sposób niebudzący wątpliwości.

Summa summarum, skarżący nie uprawdopodobnił występowania potrzeby dokonania wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów które pozwalają uwzględnić wniosek zawarty w skardze kasacyjnej. Jednocześnie wobec braku innych podstaw pozwalających ocenić możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, Sąd Najwyższy orzekł w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c.